

II. JURISPRUDENȚĂ

COORDONATE JURIDICE ALE LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE EVIDENȚIATE ÎN CAUZA BUMBEȘ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

MARIA BEATRICE BERNA*

Abstract:

Recognising the stakes of respecting freedom of expression and freedom of assembly and association in strengthening the democratic climate in European countries, in the case *Bumbeș vs. Romania* the European Court of Human Rights builds the legal demonstration of the interrelationship between the two freedoms: the right to freedom of expression is analysed in correlation with the possibility of restricting the right to freedom of assembly and association as provided by article 11, paragraph 2, of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Accepting the legal intersection of the two freedoms, the Court assesses the factual elements of the case by taking into account the legal and jurisprudential requirements for the exercise of freedom of expression, examining in particular the aspect referring to the necessity and proportionality of the interference of the national authorities with the applicant's exercise of the right to protest peacefully against the Government's decision to authorise, in the absence of public debate, the draft law on the exploitation of metals in Roșia Montană.

The main argument on which is based the Court's decision is that the applicant's failure to comply with the requirement of prior notification of a protest must not be observed by the national authorities in purely formal terms, since such reasoning would lead to results contrary to guaranteeing the right to an opinion in a democratic society.

Keywords: freedom of expression, peaceful assembly, interference by national authorities, margin of appreciation of States, test of the necessity of the interference in a democratic society.

Résumé :

Consciente de l'enjeu du respect de la liberté d'expression et de la liberté de réunion et d'association pour le renforcement du climat démocratique dans les pays européens, la Cour Européenne des Droits de l'Homme érige dans l'affaire *Bumbeș c. Roumanie* la démonstration juridique de l'interrelation entre les deux libertés : le droit à la liberté d'expression est examiné à la lumière de la possibilité de restreindre le droit à la liberté de réunion et d'association prévue à l'article 11, paragraphe 2, de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

* Asist. univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea Titu Maiorescu, București, e-mail: berna.beatrice@yahoo.com.

Acceptant l'intersection juridique des deux libertés, la Cour apprécie les éléments factuels de l'affaire en tenant compte des exigences légales et jurisprudentielles pour l'exercice de la liberté d'expression, examinant en particulier la question de la nécessité et de la proportionnalité de l'ingérence des autorités nationales dans l'exercice par le requérant du droit de manifester pacifiquement contre la décision du Gouvernement d'autoriser, en l'absence de débat public, le projet de loi sur l'exploitation des métaux à Roșia Montană.

L'argument principal sur lequel se fonde la décision de la Cour est que le non-respect par le requérant de l'exigence de notification préalable d'une protestation ne doit pas être constaté par les autorités nationales sur le plan purement formel, car un tel raisonnement conduirait à des résultats contraires en garantissant le droit à une opinion dans une société démocratique.

Mots-clés : liberté d'expression, réunion pacifique, ingérence des autorités nationales, marge d'appréciation des États, le test de la nécessité d'une ingérence dans une société démocratique.

Premisele analizei juridice

În cauza *Bumbeș împotriva României*¹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului² studiază conexiunea juridică dintre două libertăți prevăzute în conținutul Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale³ considerate, conform diacroniei jurisprudențiale, a reflecta în mod substanțial premisele unei societăți democratice.

Instanța europeană a construit un argument juridic complex prin intermediul căruia a analizat modul în care conținutul libertății de exprimare (articolul 10 din Convenție) poate fi concretizat în condițiile exercitării libertății de întrunire și de asociere (articolul 11 din Convenție). Situația de fapt a speței pune în discuție gradul în care cerințele formale, care validează legal libertatea de întrunire și de asociere într-un stat democratic, pot constitui suportul juridic pentru transmiterea mesajelor elaborate de subiectele de drept în materia problemelor sociale și de mediu. Corelativ cu acest aspect, reținem ca elemente fundamentale care caracterizează situația de fapt existentă în speță următoarele: (1) reclamantul are preocupări în domeniul civic, inițiind multiple acțiuni privind protecția mediului, printre care cea mai cunoscută este Proiectul *Salvați Roșia Montană*; (2) informându-se din mijloace mass-media asupra faptului că a fost aprobat un proiect de lege privind exploatarea minieră a depozitelor metalifere de la Roșia Montană, în absența unei consultări publice, reclamantul – împreună cu alte 3 persoane – au adoptat în mod spontan decizia de a protesta împotriva acestui demers al autorităților prin încătușarea voluntară de una dintre barierele care

¹ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza *Bumbeș împotriva României*, cererea nr. 18079/15, Strasbourg 3 mai 2022.

² *Brevitatis causa*, în conținutul lucrării vom utiliza sintagma „Curtea Europeană”, „Curtea” sau „instanța europeană” pentru a desemna Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

³ Elaborată la data de 4 noiembrie 1950 și intrată în vigoare la data de 3 septembrie 1953. *Brevitatis causa*, în conținutul lucrării vom utiliza sintagma „Convenția Europeană”, „Convenția” sau „dreptul convențional” pentru a desemna Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

blochează accesul în zona de parcare aferentă sediului guvernului și prin afișarea unor mesaje de opoziție; (3) reclamantul a fost sancționat cu amendă pentru nerespectarea exigențelor legale naționale prealabile organizării de proteste privind deciziile adoptate de guvern⁴, sancțiunea fiind menținută ca urmare a exercitării de către reclamant a căilor legale de atac.

În susținerea cauzei în fața Curții Europene, reclamantul a invocat fundamentarea acesteia pe conținutul articolelor 10 și 11 din Convenția Europeană, arătând că, utilizând mijlocul protestului pașnic, a realizat demersul necesar pentru exercitarea libertății de opinie. Din perspectiva reclamantului, situația sa juridică reiterează *mutatis mutandis* aspectele expuse în cauza *Tatar și Faber împotriva Ungariei*⁵ (în cadrul acesteia din urmă, reclamantii au organizat un protest politic în fața Parlamentului și, în consecință, au fost sancționați de autoritățile naționale; instanța europeană a apreciat încălcarea libertății de exprimare, analizând conținutul acesteia în corelație cu exercitarea libertății de întrunire și de asociere în dimensiunea organizării de proteste).

Tezele centrale ale dezbaterii juridice

Analiza substanțială a problematicii juridice expusă în speță rezidă în *observarea liantului juridic dintre libertatea de exprimare și libertatea de întrunire și de asociere precum și subsumarea acestuia obiectivului asigurării funcționării unei societăți democratice*.

Astfel, este de esența problemei juridice incidentă în cauză, stabilirea modului în care raportul juridic dintre libertatea de exprimare și libertatea de întrunire și de asociere determină interconținutul și exercitării celor două libertăți. Identificarea corecte corespondențe dintre aspectele de conținut ale celor două libertăți este un punct necesar dezbaterii dat fiind faptul că, ambele au un *caracter compozit* nefiind limitate în emolumentul lor, la o direcție unică de exercitare. *Exempli gratia*, conform articolului 10 alineatul (1) din Convenție, libertatea de exprimare descrie un caracter *tripartit*, incluzând în conținutul său: libertatea de opinie, libertatea de a primi informații ori idei și libertatea de a le comunica. În mod similar, articolul 11 prezintă un conținut complex, susceptibil de sistematizare în funcție de criteriul *categoriei de drepturi pe care le circumscrie*: (1) dreptul la libertate de întrunire pașnică și dreptul la

⁴ Conform paragrafului 34 din conținutul hotărârii pronunțate de Curtea Europeană în speță, cadrul juridic național aplicabil situației reclamantului la epoca faptelor (Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice) impune obligații în sarcina organizatorilor adunărilor publice precum : declararea prealabilă a respectivei manifestări, desfășurarea pașnică a acțiunilor conexe manifestărilor publice, realizarea adunărilor publice fără a aduce atingere participanților, mediului înconjurător, bunei funcționări a autorităților și instituțiilor publice etc.

⁵ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza *Tatar și Faber împotriva Ungariei*, cererea nr. 26005/08 și cererea nr. 26160/08, Strasbourg, 12 iunie 2012.

libertate de asociere se includ în prima generație de drepturi – civile și politice; (2) dreptul de a constitui cu alții sindicate și dreptul de a se afilia la sindicate exprimă dimensiunea economico-socială și culturală a libertății de întrunire și de asociere, fiind incluse în a doua generație de drepturi.

Prin situația de fapt pe care o evocă, cauza *Bumbeș împotriva României* aduce în prim-plan, în mod special, conexiunea dintre libertatea de exprimare, pe coordonata referitoare la *libertatea de opinie*, și libertatea de întrunire și de asociere, pe coordonata referitoare la *libertatea de întrunire pașnică*.

Luând în considerare caracterul non-absolut al libertăților analizate, care decurge din formularea celui de-al doilea paragraf al articolului 10⁶, respectiv al articolului 11⁷ din Convenție, se impune să extindem analiza noastră inclusiv la relația/interacțiunea dintre autoritățile naționale și instanța europeană în garantarea libertății de exprimare și a libertății de întrunire și de asociere astfel cum acestea sunt prevăzute de dreptul convențional. Cu privire la cea din urmă teză, Curtea Europeană a expus, pe cale jurisprudențială, care este competența sa în raporturile cu autoritățile naționale în ipoteza evaluării aplicării libertății de exprimare, subliniind în acest sens relevanța *marjei de apreciere a statelor*. Aceasta din urmă permite statelor părți să dețină *prima facie* posibilitatea de a identifica în ce măsură o eventuală restricționare/restrângere a libertății de exprimare inițiată la nivel național este necesară în vederea ocrotirii climatului democratic de la nivel intern. În lumina deciziilor adoptate de autoritățile naționale în temeiul marjei de apreciere a statelor, Curtea Europeană revizuieste în ce măsură acestea sunt compatibile cu *aplicarea efectivă a dreptului convențional*.⁸

În cauza *Bumbeș împotriva României* reclamantul a organizat protestul spontan împotriva deciziei guvernului de a aproba exploatarea depozitelor metalifere de la Roșia Montană în scopul diseminării în rândul opiniei publice a opiniei personale asupra problematicilor legate de protecția mediului. Astfel, libertatea de întrunire și de asociere a fost utilizată drept instrument juridic

⁶ (2) Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

⁷ Exercițarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei ori a drepturilor și a libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat.

⁸ A se consulta hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Hertel* împotriva Elveției, la data de 25 august 1998, cererea nr. 25181/94.

pentru concretizarea dreptului la exprimare. Acțiunea reclamantului aduce în discuție soluțiile pronunțate pe cale jurisprudențială de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauzele *Eva Molnar împotriva Ungariei*⁹ și *Ezelin împotriva Franței*¹⁰. În cauza *Eva Molnar împotriva Ungariei* Curtea a statuat *expressis verbis* că *unul dintre scopurile libertății de întrunire este de a asigura un forum al dezbaterilor publice și de a garanta exercițiul deschis al dreptului la protest*.¹¹ Din soluția avansată de Curte rezultă că, dacă instrumentăm interacțiunea dintre *libertatea de exprimare și libertatea de întrunire și de asociere* în termenii unei relații logice de tipul *instrument (mijloc) și scop* asigurarea libertății de exprimare este scopul, iar utilizarea libertății de întrunire este mijlocul angajat pentru atingerea scopului. Această perspectivă este excepțională, aplicându-se prin luarea în considerare a ansamblului circumstanțelor cauzei și trebuie să fie interpretată *stricto sensu* de natură să nu aducă atingere *autonomiei celor două libertăți analizate*.¹² În cauza *Ezelin împotriva Franței*, pronunțându-se asupra relației dintre libertatea de exprimare și libertatea de întrunire, Curtea a apreciat că normele convenționale care prevăd libertatea de exprimare constituie *lex generalis* în corelație cu dispozițiile articolului 11 din Convenția Europeană care protejează libertatea de întrunire și reprezintă *lex specialis*.¹³

Comentarii asupra raționamentului avansat de Curtea Europeană

În evaluarea fondului speței, instanța europeană a reiterat caracteristicile libertății de exprimare, prevăzută de articolul 10 din Convenția europeană a drepturilor omului în temeiul căreia aceasta constituie fundamentul unei societăți democratice: (1) libertatea de exprimare include posibilitatea de a emite idei sau informații care pot ofensa sau pot șoca; (2) protejarea conținutului libertății de exprimare implică atât mesajul transmis, cât și *forma de comunicare a acestuia*; (3) exprimarea ideilor/transmiterea de informații asigură premisele pluralismului și toleranței.¹⁴

⁹ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza *Éva Molnar împotriva Ungariei*, cererea nr. 10346/05, Strasbourg 7 octombrie 2008.

¹⁰ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza *Ezelin împotriva Franței*, cererea nr. 11800/85, Strasbourg, 26 aprilie 1991.

¹¹ A se consulta paragraful 42 din conținutul hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza *Eva Molnar împotriva Ungariei*.

¹² A se vedea argumentul expus în *Guide on Article 11 of the European Convention on Human Rights, Freedom of assembly and association*, updated on 31 December 2021, pagina 6, paragraful 4.

¹³ A se vedea paragraful 35 din conținutul Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza *Ezelin împotriva Franței*.

¹⁴ A se consulta hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțate în cauza *Handyside împotriva Regatului Unit*, 7 decembrie 1976, paragraful 49; în cauza *Jersild împotriva Danemarcei*, 23 septembrie 1994, paragraful 37 și în cauza *Oberschlick împotriva Austriei (nr. 1)*, 23 mai 1991, paragraful 57.

Pornind de la premisa că, în speța dată, libertatea de întrunire a reclamantului a constituit din punct de vedere juridic (și material) suportul pentru manifestarea libertății de exprimare, raportul dintre cele două libertăți aplicabile în speța este conceptualizat de Curte prin prisma *testului proporționalității dintre ipotezele legitime de limitare a exercițiului libertății de întrunire și libertatea de exprimare a opiniilor*.

Deși recunoaște importanța egală a celor două libertăți pentru consolidarea unui climat democratic, Curtea a decis că temeiul legal al cauzei este prevăzut în articolul 10 alineatul (1) din Convenție (libertatea de exprimare), însă argumentația construită de Curte în justificarea hotărârii pronunțată în cauză este realizată în relație cu articolul 11 (libertatea de întrunire). Referitor la acest aspect, în hotărârea pronunțată în cauză, instanța europeană se limitează la a statua în temeiul jurisprudenței anterioare.

Prima facie, în diacronia jurisprudenței Curții Europene exigențele corespunzătoare exercitării libertății de întrunire în sensul dispozițiilor articolului 11 din Convenție constau în: (1) *caracterul pașnic al întrunirii* – evaluat *ex ante*, luând în considerare intențiile organizatorilor și scopul pentru care au demarat întrunirea; această cerință se impune a fi cercetată *ut singuli*, de la caz la caz, astfel încât, dacă pe parcursul manifestării apar violențe, caracterul pașnic al libertății de întrunire nu se invalidează *de plano* pentru indivizii care nu sunt implicați în actele de violență¹⁵; (2) *caracterul organizat al întrunirii* – oferă posibilitatea organizatorilor/participanților de a stabili/de a achiesa la momentul, locul și modalitățile de organizare a manifestației¹⁶; (3) *caracterul colectiv* – are în vedere faptul că, deși în cazul libertății de întrunire organizatorii/participanții urmăresc să își exprime opinia cu privire la o anumită situație (socială, economică, politică etc.), în temeiul articolului 11 din Convenție aceștia *optează pentru a concretiza în mod colectiv dreptul la exprimarea opiniei prin organizarea de proteste, manifestații, întruniri*.¹⁷

Revenind la circumstanțele cauzei *Bumbeș împotriva României*, opțiunea pentru cadrul de analiză prevăzut de articolul 10 din Convenție este clară deoarece, în privința exigențelor necesare aplicării articolului 11 din Convenție, situația de fapt a speței permite doar validarea caracterului pașnic al întrunirii. Nu se validează *caracterul organizat* (decizia de a protesta împotriva politicii

¹⁵ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Navalnyy împotriva Rusiei*, cererea nr. 29580/12 și alte patru cereri, Strasbourg, 15 noiembrie 2018, paragraful 98; hotărârea pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în *cauza Primov și alții împotriva Rusiei*, cererea nr.17391/06, Strasbourg, 12 iunie 2014, paragraful 155.

¹⁶ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Saska împotriva Ungariei*, cererea nr. 58050/08, Strasbourg, 27 noiembrie 2012.

¹⁷ A se vedea paragraful 91 din hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Primov și alții împotriva Rusiei*, cererea nr.17391/06, Strasbourg, 12 iunie 2014.

guvernului a fost adoptată în mod spontan) și nici *caracterul colectiv* (însoțirea reclamantului de alte persoane nu s-a bazat în mod necesar pe *intenția și dorința de a-și exprima în mod colectiv opinia privitoare la decizia guvernului privind exploatarea din Roșia Montană*).

Analizând articolul 10 în lumina prevederilor articolului 11 alineatul (2), instanța europeană stabilește că trebuie să analizeze măsura în care sancționarea reclamantului pentru protestul spontan prin care își manifestă opoziția față de hotărârea guvernului de a autoriza exploatarea metaliferă la Roșia Montană *reprezintă o ingerință în exercitarea libertății de exprimare*. Curtea a apreciat că *măsura luată de autoritățile naționale nu poate fi interpretată ca rezumându-se doar la aspectele formale care țin de conduita reclamantului ci, măsura în cauză se referă în mod direct la mesajul care sintetizează opiniile sale referitoare la acțiunea guvernului, astfel cum acesta a fost transmis de reclamant pe calea protestului spontan*.¹⁸

Ulterior recunoașterii ingerinței în exercitarea libertății de exprimare a reclamantului, instanța europeană a procedat la parcurgerea testului celorlalte cerințe care, coroborate, pot oferi o soluție juridică adecvată: (1) cerința înscrierii ingerinței în dispozițiile legale; (2) cerința obiectivului legitim urmărit; (3) cerința necesității aplicării ingerinței într-o societate democratică.

Prima cerință a fost scrutată de Curte *sub rezerva principiului subsidiarității*, fiind reiterat faptul că instanțele naționale sunt competente pentru aprecierea corespondenței dintre faptele expuse în speță și dreptul național. Competența jurisdicțională sau interpretativă acordată Curții este limitată la aspectele de drept convențional, aceasta fiind ținută de interpretările formulate de instanțele naționale asupra problemelor de drept național, exceptând situațiile în care respectivele interpretări sunt arbitrare.¹⁹ Astfel, interpretarea și aplicarea dreptului național sunt în competența instanțelor naționale, acestora din urmă revenindu-le și obligativitatea de a decide asupra *gradului de predictibilitate* al legii aplicabile în speță. Prin jurisprudența dezvoltată anterior, Curtea a considerat că *nivelul de precizie și predictibilitate reclamat de legea națională depinde de elemente care sunt în sfera de evaluare imediată a instanțelor naționale precum: conținutul instrumentului juridic, domeniul pe care îl normează, statutul subiecților de drept vizate în mod direct de respectiva reglementare*²⁰. Pentru acestea,

¹⁸ Conform cu cele expuse de Curte în paragraful 72 din hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Bumbuş împotriva României*, cererea nr. 18079/15, Strasbourg 3 mai 2022.

¹⁹ Conform cu cele expuse de Curte în paragraful 79 din hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Bumbuş împotriva României*, cererea nr. 18079/15, Strasbourg 3 mai 2022.

²⁰ Conform cu cele expuse de Curte în paragraful 144 din hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei*, cererea nr. 931/13, Strasbourg 27 iunie 2017.

instanța europeană constată îndeplinirea cerinței *legalității ingerinței autorităților naționale în exercitarea libertății de exprimare a reclamantului*.

Cerința obiectivului legitim urmărit a fost tranșată în mod pozitiv de Curte, aceasta apreciind că sancțiunea impusă reclamantului referitoare la conduita de a organiza și desfășura o adunare publică în absența îndeplinirii cerințelor legale a fost necesară pentru satisfacerea obiectivului legitim al protecției ordinii publice precum și a protecției drepturilor și libertăților cetățenilor.

Spre deosebire de primele două cerințe care au caracter autonom, cerința necesității aplicării ingerinței într-o societate democratică are *caracter compozit* ținând de observarea concomitentă a altor condiții: (1) *caracterul relevant și suficient* al ingerinței în exercitarea libertății de exprimare și (2) *proporționalitatea* ingerinței cu scopul legitim urmărit.²¹

În scopul decelării celor două condiții evocate anterior, instanța europeană reafirmă raționamentul avansat pe cale jurisprudențială conform căruia, pentru identificarea cerinței necesității într-o societate democratică a ingerinței în exercitarea libertății de exprimare este necesară o atentă evaluarea a faptelor speței.²² *Primo*, acordând o atenție deosebită succesiunii logice a evenimentelor produse în cauză, Curtea reține că reclamantul a urmărit ca prin acțiunile sale să disemineze în mod public informații despre proiectul Roșia Montană – atât în rândul cetățenilor, cât și în relația cu autoritățile publice – dorind pe această cale, să transmită un mesaj dezaprobat față de măsurile guvernului. În consecință, este indeniabilă conexiunea acestor fapte cu libertatea de exprimare manifestată în *dimensiune politică*, dat fiind faptul că reclamantul avea ca scop declarat critica publică a politicilor guvernamentale elaborate în legătură cu exploatarea metaliferă din Roșia Montană. *Secundo*, acțiunea spontană a reclamantului s-a desfășurat într-un loc public și în mod pașnic. În acord cu spontaneitatea manifestării, reclamantul nu a îndeplinit cerințele legale prealabile (depunerea unei notificări prin care să fie declarată acțiunea). Vis-a-vis de acest aspect, Curtea aplică principiile de interpretare desprinse din jurisprudența anterioară și subliniază că cerințele prealabile impuse de dreptul național care condiționează exercitarea libertății de întrunire *nu trebuie înțelese ca scop în sine ci, se cuvin a fi extrapolate din perspectiva multiplelor scopuri urmărite de autoritățile naționale prin impunerea acelor cerințe: minima întrerupere a traficului în ziua programată pentru întrunirea publică, adoptarea de măsuri de siguranță a cetățenilor și a participanților la întrunire etc.* Evitarea interpretării formaliste a cerințelor legale prealabile manifestărilor publice implică aceea că autoritățile naționale să nu dezvolte acțiuni-tip de intervenție atunci se constată

²¹ Secția a doua, paragraful 70 din hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza *Chauvy și alții împotriva Franței*, cererea nr. 64915/01.

²² *Ibidem*.

lipsa cerințelor legale prealabile, ci să aprecieze *necesitatea intervenției lor* în lumina *dispozițiilor articolului 11 din Convenție*²³.

Instanța europeană a constatat formalismul interpretărilor legale aplicat de instanțele naționale față de susținerile reclamantului, limitându-se la a stabili încălcarea premiselor legale necesare exercitării libertății de întrunire, fără a extinde cercetarea asupra *consecințelor produse de către reclamant prin protestul spontan* (considerate prin apel la ansamblul circumstanțelor ca fiind cvasi-inexistente). Reținând caracterul pașnic al acțiunilor reclamantului, Curtea face trimitere la principiile impuse pe cale jurisprudențială, în temeiul cărora autoritățile naționale trebuie să demonstreze *minimumul de toleranță* față de *caracterul pașnic al demonstrațiilor care nu îndeplinesc cerințele legale prealabile*. Pornind de la această constatare, cel mai important principiu instituit de Curte se referă la aprecierea situației în acord cu ansamblul circumstanțelor cauzei și nu la evaluări proiectate *in abstracto*.²⁴ Numărul redus al participanților la protest, exprimarea unor idei care arată opoziția cetățenilor față de politicile proiectate de guvern în materia unor probleme sensibile pentru public precum protecția mediului înconjurător și protecția calității vieții – toate acestea reprezintă elemente care, în opinia instanței europene, trebuiau să fie luate în considerare de instanțele naționale la momentul evaluării faptelor.²⁵

Libertatea de exprimare a opoziției față de măsurile politice angajate de autoritățile naționale referitoare la probleme de interes public constituie, în opinia Curții, aspecte particulare a căror limitare poate conduce la consecințe indesezirabile în lăuntrul societăților democratice. Pentru aceste argumente, Curtea Europeană a decis în unanimitate că în cauza *Bumbeș împotriva României* a fost încălcat articolul 10 interpretat prin raportare la articolul 11 din Convenția Europeană, nefiind validat testul necesității ingerinței autorităților naționale în exercitarea libertății de exprimare în contextul unei societăți democratice.

Bibliografie:

1. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.
2. *Guide on Article 11 of the European Convention on Human Rights, Freedom of assembly and association*, actualizat pe 31 decembrie 2021.

²³ Conform paragrafului 119 din hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza *Primov și alții împotriva Rusiei*, cererea nr. 17391/06, Strasbourg, 12 iunie 2014.

²⁴ Conform paragrafului 145 din hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza *Primov și alții împotriva Rusiei*, cererea nr. 17391/06, Strasbourg, 12 iunie 2014.

²⁵ Pentru detalii suplimentare, a se consulta paragrafele 168-171 din hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza *Novikova și alții împotriva Rusiei*, cererile nr. 25501/07, 57569/11, 80153/12, 5790/13 și 35015/13, Strasbourg 26 aprilie 2016.

3. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Navalnyy împotriva Rusiei*, cererea nr. 29580/12 și alte patru cereri, Strasbourg, 15 noiembrie 2018.
4. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Chauvy și alții împotriva Franței*, cererea nr. 64915/01.
5. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Saska împotriva Ungariei*, cererea nr. 58050/08, Strasbourg, 27 noiembrie 2012.
6. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Hertel împotriva Elveției*, la data de 25 august 1998, cererea nr. 25181/94.
7. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Bumbuş împotriva României*, cererea nr. 18079/15, Strasbourg 3 mai 2022.
8. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *Cauza Tatar și Faber împotriva Ungariei*, cererea nr. 26005/08 și cererea nr. 26160/08, Strasbourg, 12 iunie 2012.
9. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Éva Molnar împotriva Ungariei*, cererea nr. 10346/05, Strasbourg 7 octombrie 2008.
10. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Ezelin împotriva Franței*, cererea nr. 11800/85, Strasbourg, 26 aprilie 1991.
11. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Primov și alții împotriva Rusiei*, cererea nr.17391/06, Strasbourg, 12 iunie 2014.
12. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Oberschlick împotriva Austriei (nr. 1)*, 23 mai 1991.
13. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Handyside împotriva Regatului Unit*, 7 decembrie 1976.
14. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Jersild împotriva Danemarcei*, 23 septembrie 1994.
15. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei*, cererea nr. 931/13, Strasbourg 27 iunie 2017.
16. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Primov și alții împotriva Rusiei*, cererea nr.17391/06, Strasbourg, 12 iunie 2014.
17. Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în *cauza Novikova și alții împotriva Rusiei*, cererile nr. 25501/07, 57569/11, 80153/12, 5790/13 și 35015/13, Strasbourg 26 aprilie 2016.